

Dr. Jūratė Landsbergytė-Becher

Muzikologė, Meno daktarė. Lietuvos kultūros tyrimų instituto mokslo darbuotoja. Publikuoja straipsnius šiuolaikinės muzikos tyrimų tema Lietuvos ir užsienio mokslo spaudoje, dalyvauja nacionalinėse ir tarptautinėse konferencijose Lietuvoje ir užsienyje. Monografijos „Baltiškasis fenomenas vargonų garsovaizdžiuose“ (2020) autorė.

Istorijos kontekstas naujausioje lietuvių muzikoje. Aktualios įtampos

Istorijos kontekstas atveria savo neišspręstus klausimus dabarties kultūrinėje sąmonėje. Jis suteikia muzikos kalbai specifinę dramatinę įtampos dimensiją. Kompozitorių sprendimai įgyja čia kodinį įvaizdį, artimą modernistinio katastrofizmo estetikai. Muzikos tekstas tampa labai kontekstualus, pripildytas istorijos keliamos žinios. Jis tarsi kodinis pranešimas apie dabarčiai aktualų istorijos virsmą. Kūrinio faktūra tampa ženklų raiška, įtraukiant ir nemuzikinius garsus ar vizualią erdvę. Semantika garsovaizdyje turi lemiamą vaidmenį. Tokia prasme galima kalbėti apie karo ir pokario semantiką, grįžtančią į lietuvių muziką. Joje prabunda estetiniai įtampos arba konfliktingos dramaturgijos poliai, realizuojami gausmo spektrais arba tapatybių raiška. Čia minėtini du naujausi lietuvių kompozitorių kūriniai, tiksliai atliepiantys atsivėrusias Antrojo pasaulinio karo įtampas ir žaizdas, tebekraujuojančias Lietuvos tautų tapatybinėje sąmonėje. Tai Holokaustas ir pokario partizanų kova prieš Sovietų okupaciją. „Karo po karo“ tema įgyja savo muzikinę skvarbą Vytauto Germanavičiaus (*1969) kūrinyje „Raudoni medžiai“ fleitai, violončelei ir vargonams, skirtame partizanų vadui Adolfui Ramanauskui-Vanagai (2018). Aktualu, kad Vanagas yra dabar pripažintas faktiniu valstybės vadovu ir didelėmis istorikų bei archeologų pastangomis Vilniaus Našlaičių kapinėse rasti jo palaikai perlaidoti valstybės vadovų panteone. Tai sudaro išskirtinę istorijos konteksto liniją, kuri savaip atsispindi Germanavičiaus kūrinyje. Tuo tarpu Holokausto tema gyvai paliečia japonų diplomatui Chiune Sugiharai, išgelbėjusiam virš 6 tūkstančius žydų, skirtas jubiliejinis 2020 ruduo. Algirdo Martinaičio (*1950) kūrinys „Visa for Life“ dviems fleitoms, obojui ir vargonams, dedikuotas Chiune Sugiharai (2020). Čia kompozitorius unikalčiai sujungia japonų, Europos tradicijos ir judėjų muzikos pasaulį. Pažymėtina, kad abiejuose kūrinuose prabunda II pasaulinio karo ir pokario, kuris yra skaudi Baltijos kraštų istorijos drama, dar pakankamai neįsisąmoninta pasaulyje, katastrofizmas. Jo muzikinė raiška remiasi virsmo dramaturgija. Taip įgarsinamas istorijos kontekstas savo įtampa virsta katastrofinio modernizmo sugrįžimu į muzikos kalbą. Taip keičiasi ir buvęs mediatyvinis baltiškojo muzikos tapatumo veidas.

Historical context in the latest Lithuanian music. The contemporary tensions.

The context of history opens its unresolved issues inside contemporary cultural consciousness. It gives the language of music a specific dimension of dramatic tensions. Here, composers' propositions acquire coded imagery close to the aesthetics of modernist catastrophe. The musical text becomes very contextual, filled with the knowledge arisen from history. It is like an encrypted message about the current transformation of history. The texture of the work becomes an expression of the signs, incorporating also non-musical sounds or visual space. Semantics play a crucial role in the soundscapes. In this sense, we can talk about the war and post-war semantics, which makes its comeback into the Lithuanian music. Here, aesthetic poles of tension or conflict dramaturgy arise and get realised through spectra of hum or expression of identities. Two recent works by Lithuanian composers should be mentioned here, accurately responding to the tensions and wounds of the Second World War that continue to bleed inside the identity consciousness of the Lithuanian nation. These wounds are the Holocaust and the post-war partisan struggle against the Soviet occupation. The topic of "War after War" acquires its musical penetration in Vytautas Germanavičius' (*1969) work "Red Trees" for flute, cello and organ dedicated to partisan commander Adolfas Ramanauskas-Vanagas (2018). It is important to stress that Vanagas is acknowledged now as the de facto leader of the state and with the great efforts of historians and archaeologists his remains, which were discovered in the Vilnius Orphans' Cemetery have been reburied in the Pantheon of the State Leaders. This forms an exceptional historical dimension, which is reflected in its own way in Germanavičius' work. Meanwhile, the Holocaust theme vividly touches on a jubilee 2020 autumn dedicated to Japanese diplomat Chiune Sugihara, who saved over 6,000 Jews. Algirdas Martinaitis (*1950) work "Visa for Life" for two flutes, oboe and organ is dedicated to Chiune Sugihara (2020). Here, the composer uniquely combines the worlds of Japanese, European tradition and Jewish music. It should be noted that in both works the catastrophe of World War II and the post-war period, which is a painful drama of the history of the Baltic States and not yet sufficiently understood in the world, awakens. His musical expression is based on the dramaturgy of transformation. In this way, the context of the past is voiced, its tension transforms into the process of the catastrophic modernism return to the language of music. As a result, the former meditative face of Baltic music identity changes accordingly.